

**Skrivbordsstudie av fågelfaunan inför ny 130-kV
ledning mellan Siksberget vindpark och station
Morgårdshammar, Smedjebackens kommun,
Dalarnas län**

Oktober 2025

Om rapporten

Titel

Skrivbordsstudie av fågelfaunan inför ny 130-kV ledning mellan Siksberget vindpark och station Morgårdshammar, Smedjebackens kommun, Dalarnas län

Datum

2025-10-03

Rapportförfattare

Mårten Nilsson
NEKTAB, Nordisk ElkraftTeknik AB
Löfströms allé 5
172 66 Sundbyberg
www.nektab.se

På uppdrag av

Västerbergslagens Elnät AB

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund och syfte	4
1.2	Kraftledningars påverkan på fåglar	4
1.3	Lagrum kring hänsynstagande av fåglar	4
2	Metodbeskrivning	5
2.1	Utredningsområde	5
2.2	Registrerade artfynd	6
2.3	Häckningskriterier	6
3	Resultat och tolkning av rapporterade fynd	7
3.1	Observationer av rovfåglar	9
3.2	Observationer av skogshöns	9
3.3	Observationer av ugglor	10
3.4	Observationer av lommar	10
3.5	Observationer av övriga hänsynskrävande arter	10
4	Fortsatt utredningsbehov.....	10
4.1	Örnar	10
4.2	Övriga rovfåglar	11
4.3	Skogshöns	11
4.4	Lommar	11
4.5	Ugglor	11
4.6	Övriga artgrupper	11
5	Slutsatser	11
6	Referenser	11

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Konsultföretaget Nektab har på uppdrag av Västerbergslagens Elnät AB utrett möjligheter att anlägga en ny 130 kV-ledning mellan Siksbergets vindkraftspark och en regionnärstation Morgårdshammar i Smedjebacken. Inför utformningen av ledningssträckan behöver bland annat en utredning av områdets fågelfauna göras. Följande rapport syftar till att beskriva och värdera det som redan är känt om fågelfaunan i området. Resultatet ligger till grund för en bedömning av vilket fortsatt inventeringsbehov av fåglar som finns inom det aktuella området.

1.2 Kraftledningars påverkan på fåglar

I en syntesrapport från 2020 har det som är känt om kraftledningars påverkan på fågelfaunan sammanställts (Ottvall & Green 2020). I rapporten framkommer att kraftledningar påverkar fågelfaunan negativt på i huvudsak tre sätt. Dels genom att fåglar flyger in i ledningar och kolliderar med ledningen, dels genom att fåglar kommer i kontakt med strömförande delar och dels genom att störning och habitatförlust sker vid byggnation. För vissa arter är uppkomsten av en kraftledningsgata i ett annars skogsdominerat landskap positivt då mängden tillgängligt habitat ökar. Fågelarter har olika förutsättningar att hantera förändringen i miljön som uppstår när en kraftledning byggs. Större fåglar som gäss, svanar och tranor har sämre manöverförmåga i luften och kolliderar därför i större utsträckning med ledningar. Rovfåglar och ugglor använder oftare stolpar och ledningar som utkikspunkt och elektrifieras därför i större utsträckning än andra arter. Skogslevande arter är de som påverkas mest av störning och habitatförlust vid byggnation. Förutsättningar för fågellivet varierar stort över landet och genom att känna till den lokala fågelfaunan, planera hur ledningen dras genom naturen, vid vilka tidpunkter den byggs och vidta andra hänsynsåtgärder kan intrångets effekter minskas.

1.3 Lagrum kring hänsynstagande av fåglar

Lagstiftningen kring skydd av fåglar är i Sverige till stor del baserad på EU:s fågeldirektiv genom Artskyddsförordningen (Svensk Författningssamling 2007:845). Samtliga fåglar i Sverige är fridlysta, men det finns undantag i jaktlagen och jaktförordningen. Artskyddsförordningen fastslår bland annat att fåglar inte får fångas eller dödas medvetet, eller avsiktligt störas, särskilt under häckningstider såvida störningen saknar betydelse för att bibehålla populationen på en tillfredsställande nivå utifrån ekologiska, vetenskapliga eller kulturella behov. I en tolkning av vad som är en tillfredsställande populationsnivå har Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen publicerat en skrivelse (Skogsstyrelsen PM 2022-09-29) där det fastslås att enskilda bedömningar av en art behöver göras baserat på om fågelarten är a) rödlistad, b) finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet eller c) har en population som minskat mer än 50% jämfört med populationsnivån 1980.

1.3.1 Rödlistning

Den svenska nationella rödlistan publiceras av SLU Artdatabanken och uppdateras vart femte år. En enskild art kan rödlistas som utdöd (RE), akut hotad (CR), starkt hotad (EN), sårbar (VU) eller nära hotad (NT). Arter som inte är rödlistade kategoriseras som LC (Least Concern). Den

senaste rödlistan gavs ut 2020. Kriterier för rödlistning beskrivs i en manual utgiven av Artdatabanken (Gärdenfors 2020). 121 av Sveriges fågelarter är idag med på rödlistan.

1.3.2 Fågeldirektivets bilaga 1

Fågeldirektivet infördes 1979 och började gälla i Sverige 1995 när vi gick med i EU. De arter som finns med i fågeldirektivets bilaga 1 är arter som pekats ut att ha ett specifikt unionsintresse så att särskilda fågelskyddsområden behöver utses. Det finns 67 arter som förekommer i Sverige som är med i fågeldirektivets bilaga 1.

1.3.3 Populationer som minskat med >50% sen 1980

Det finns flera standardiserade årliga inventeringar av fåglar i Sverige som skapar möjlighet att studera populationstrender över tid. Naturvårdsverket har sammanställt kunskapsläget genom att jämföra utvecklingen för samtliga 248 häckande fågelarter för perioden 1977–2006, samt för perioden 1996–2007 (Naturvårdsverket 2008). För vissa arter är populationstrenden på 2000-talet stabil men på en lägre nivå än tidigare jämförelseperiod. En art kan därmed bli avförd från rödlistan men fortfarande vara betydligt mer ovanlig än förut. De arter som inte finns med i rödlistan eller inte förekommer i fågeldirektivet fångas därmed upp på detta sätt.

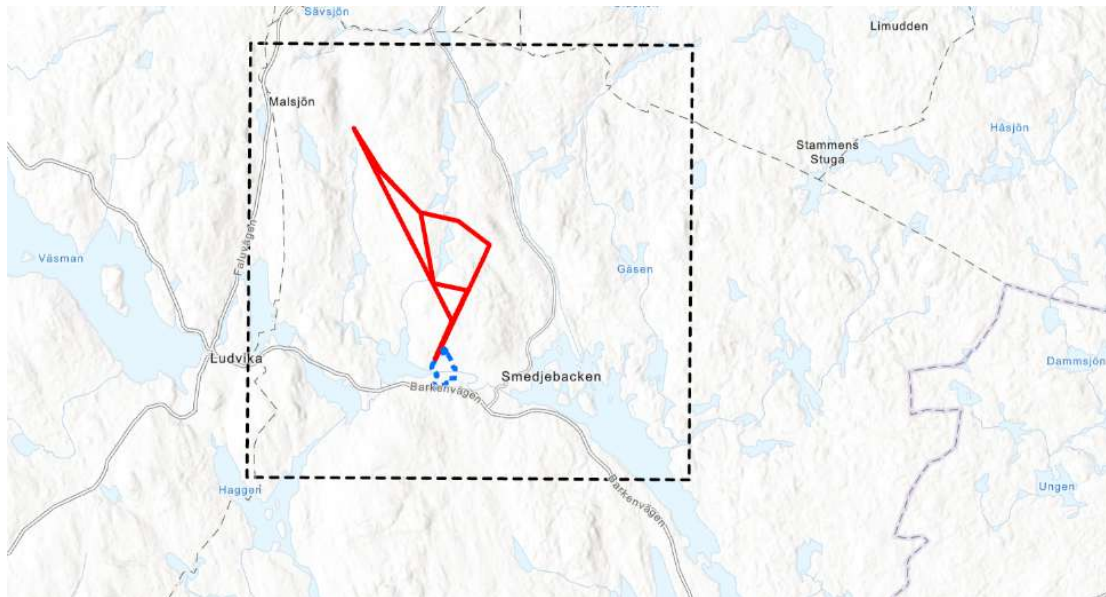
1.3.4 Prioriterade arter i skogsvårdslagen

Även i skogsvårdslagen finns skrivelser som syftar till att skydda hänsynskrävande fågelarter i skogen. Skogsstyrelsen har i föreskrifter till Skogsvårdslagens 7 kap 19§ och i Bilaga 4 (SKSFS 2011:7) tagit fram en lista med arter som är prioriterade enligt skogsvårdslagen. Kriterierna är att arterna är rödlistade nationellt eller globalt, förekommer i fågeldirektivets bilaga 1 alternativt har en kraftigt minskade populationstrend.

2 Metodbeskrivning

2.1 Utredningsområde

För att få en bild av områdets fågelfauna gjordes en utsökning i ett större område som omfattar de tänkta kraftledningssträckningarna. Det ca 20 x 20 km stora området benämns i denna rapport som "utredningsområdet". Utredningsområdet sträcker sig från väster om Smedjebacken åt nordväst upp till Siksjöberget och Skissklack. Inom området finns sjöarna Leran, Stora och Lilla Ålsjön samt flera mindre sjöar och vattendrag, se figur 1 för översiktskarta.

Figur 1. Karta över utredningsområdet (svart streckat område) med planerade luftledningar (röd) och markkablar (blå).

2.2 Registrerade artfynd

Ett generellt artuttag för utredningsområdet gjordes ur artportalen samt att ett artuttag med skyddsklassade arter beställdes från SLU Artdatabanken. För båda artuttagen gjordes urvalet för tidsperioden år 2000 – 2025.

Samtliga fynd sorterades i excel. Arter som finns upptagna i fågeldirektivet bilaga 1, nationellt rödlistade arter, arter där populationen minskat med >50% sen 1980, samt arter som är prioriterade i skogsvårdslagen sammanställdes medan övriga arter sorterades bort. Resultaterande lista med arter jämfördes också med de arter som rekommenderas att utredas vid elnätsbyggnation (Naturvårdsverket 2023), så att ingen särskilt hänsynskrävande art missats.

2.3 Häckningskriterier

För resulterande artlista sammanställdes alla rapporterade fynd utifrån häckningskriterier per art i enlighet med Birdlife Sveriges kategorier: Säkerställd häckning, Trolig häckning samt Möjlig häckning (för referens se exv vof.birdlife.se), se tabell 1.

Tabell 1. Häckningskriterier för fågelfynd i artportalen.

Häckningskriterium	Beskrivning	Häckning
Bo, ägg/ungar	Ägg eller ungar sedda i eller på bo.	Säkerställd
Bo, ägg/ungar	Ungar som hörts från bo. Gäller ej utflugna ungar, då anges istället Pulli/nyligen. Detta kriterium är mest aktuellt för hålhäckande fåglar.	Säkerställd
Misslyckad häckning	Används normalt inte	Säkerställd
Ruvande	Bo där adult fågel setts ruvande (på ägg eller små ungar).	Säkerställd
Äggskal	Vid säker observation att äggskal kommer från bo i närheten.	Säkerställd
Föda åt ungar	Hane och/eller hona som hämtar föda till ungar.	Säkerställd
Bär exkrementssäck	Adult fågel som bär exkrementssäck.	Säkerställd
Besöker bebott bo	Gammal fågel som lämnar eller flyger in i eller till bo eller bohål under omständigheter eller på sätt som tyder på att boet är bebott.	Säkerställd

Häckningskriterium	Beskrivning	Häckning
Pulli/nyligen flygga ungar	Nyligen flygga ungar (bostannare) eller dunungar (borymmare).	Säkerställd
Nyligen använt bo	Bo som med säkerhet kan sägas ha använts innevarande år.	Säkerställd
Avledningsbeteende	En starkare variant av kriteriet "Upprörd, varnande".	Säkerställd
Bobygge	Bobyggande eller utgrävande (uthackande) av bohål.	Säkerställd
Ruvfläckar	Används enbart vid ringmärkning av adulta fåglar under häckningstid.	Trolig
Upprörd, varnande	Ängsligt eller oroligt beteende eller varningslåten från gamla fåglar	Trolig
Bobesök?	Besök vid sannolik boplat.	Trolig
Parning/parningsceremonier	Parningsceremonier och spel, inklusive parning.	Trolig
Permanent revir	Används normalt inte.	Möjlig
Par i lämplig häckningsbiotop	Hanne och en hona, som uppträder på ett sätt som gör det sannolikt att de hör ihop.	Möjlig
Spel/sång	Sjungande hanne (hannar) observerad, andra häcknings- eller revirlåten hörda eller annat motsvarande beteende iakttaget under häckningstid och i för arten lämplig häckningsmiljö.	Möjlig
Obs i häcktid, lämplig biotop	Arten observerad under häckningstid i eller i nära anslutning till lämplig häckningsbiotop för arten.	Möjlig

3 Resultat och tolkning av rapporterade fynd

Sammanlagt 105 särskilt hänsynskrävande arter är observerade. Av dessa är 75 arter rödlistade, 48 finns upptagna i fågeldirektivets bilaga 1, 44 prioriteras i skogsvårdslagen och 14 har en minskad populationsstorlek med >50% jämfört med 1980 års nivå. 17 arter finns med på Naturvårdsverkets lista över särskilt hänsynskrävande arter vid byggnation av elnät. 57 arter är inrapporterade med häckningskriterier där 20 arter rapporterats med säkerställd häckning, 8 arter med trolig häckning och 29 arter med möjlig häckning inom området. Rapportdata om de hänsynskrävande arterna finns summerat i tabell 2.

Tabell 2. Arter i utredningsområdet som är rödlistade (RL), markerade med B i fågeldirektivets bilaga 1 (FD), prioriteras i skogsvårdslagen (SVL), har en populationsstorlek <50% lägre jämfört med år 1980 (<50%) eller finns med på Naturvårdsverkets lista över arter som bör visas särskild hänsyn vid byggnation av elnät (NVV). För inrapporterade fynd finns en notering om de är inrapporterade med häckningskriterier som innebär säkerställd, trolig eller möjlig häckning inom utredningsområdet.

Art	Antal	RL	FD	SVL	<50%	NVV	Häckning
Alfågel	1	NT					
Backsvala	6	VU			X		
Bergand	3	EN					
Berguv	2	VU	X	X		X	
Bivråk	41		X	X	X	X	
Björktrast	133	NT					Trolig
Blå kärrhök	11	NT	X	X		X	
Blåsand	21	VU					Säkerställd
Brun glada	3	EN		X		X	
Brun kärrhök	114		X				Trolig
Brunand	1	EN					
Buskskvätta	37	NT			X		Trolig
Busksångare	6	NT					Möjlig
Drillsnäppa	72	NT		X			Trolig
Dubbelbeckasin	2	NT	X				Möjlig
Duvhök	34	NT				X	
Ejder	1	EN					
Entita	75	NT		X	X		Säkerställd

Fiskgjuse	52		X	X		X	
Fiskmåås	157	NT					Trolig
Fisktärna	62		X				Säkerställd
Fjällvråk	10	NT		X		X	
Flodsångare	3	NT					Möjlig
Gravand	2	NT					
Gråspett	132		X	X			Säkerställd
Gråtrut	174	VU					Säkerställd
Grönbenä	8		X				
Grönfink	142	EN					Säkerställd
Gröngöling	132			X	X		Säkerställd
Grönsångare	33	NT					Möjlig
Gulspurv	126	NT					Möjlig
Gök	48			X	X		Möjlig
Göktyta	36			X	X		Säkerställd
Havstrut	45	VU					
Havsörn	53	NT	X	X		X	
Hornuggla	10	NT					Möjlig
Hussvala	33	VU					Säkerställd
Järpe	6	NT	X	X			Möjlig
Kornknarr	16	NT	X				Möjlig
Kricka	64	VU					Möjlig
Kungsfiskare	7	VU	X				
Kungsörn	29	NT	X	X		X	
Lappspurv	1	VU					
Lappuggla	6	VU	X	X		X	
Ljungpipare	3		X				
Mindre flugsnappare	17		X	X			Säkerställd
Mindre hackspett	70	NT		X			Säkerställd
Myrspöv	4	VU	X				
Nattskärä	5		X	X			Möjlig
Orre	51		X	X	X	X	Möjlig
Pilgrimsfalk	7	NT	X	X		X	
Pärluggla	9		X	X			Möjlig
Rosenfink	42	NT		X			Möjlig
Roskarl	2	EN			X		
Röd glada	3		X	X			
Rödvingeträst	72	NT					Möjlig
Rördrom	1	NT	X				
Rörsångare	29	NT					Möjlig
Salskrake	8		X	X			
Silvertärna	2		X				
Skedand	1	NT					
Skogsduva	11			X	X		Möjlig
Skrattmåås	130	NT			X		Säkerställd
Skräntärna	2	NT	X				
Slaguggla	12	NT	X	X		X	
Smådopping	1	NT					
Småfläckig sumphöna	3	VU	X				Möjlig
Smålom	87	NT	X	X		X	
Sommargylling	2	EN		X			Möjlig
Sparvuggla	42		X	X			Möjlig
Spillkräka	108	NT	X	X			Trolig
Stare	71	VU			X		Säkerställd
Stenfalk	11	NT	X	X			
Stjärtand	2	VU		X			

Storlom	288		X				Säkerställd
Storspov	22	EN					Trolig
Strandskata	27	NT					Möjlig
Svart rödstjärt	10	NT					Trolig
Svarthakad	1	VU					
Svarthakedopping	3		X				
Svartsnäppa	1	NT	X				
Svartvit flugsnappare	153	NT					Säkerställd
Svärta	7	VU			X		
Sånglärka	1		X				
Sångsvan	276		X	X			Säkerställd
Sävsparv	45	NT					Möjlig
Tallbit	16	VU		X			
Talltita	132	NT		X	X		Säkerställd
Tjäder	112		X	X		X	
Tofsvipa	83	VU					Möjlig
Tornseglare	58	EN		X			Möjlig
Trana	117		X	X			Säkerställd
Trastsångare	2	NT					Möjlig
Tretåig hackspett	20	NT	X	X			Möjlig
Tretåig mås	1	EN					
Trädlärka	7		X	X			Möjlig
Törnskata	54		X	X			Säkerställd
Vaktel	1	NT					Möjlig
Vinterhämpling	5	VU					
Vit stork	1	EN	X			X	
Vitkindad gås	29		X				Säkerställd
Ängshök	2	EN	X			X	
Ärtsångare	47	NT					Möjlig

3.1 Observationer av rovfåglar

Havsörn är observerad vid 53 tillfällen, det finns inga kända häckningar rapporterade.

Kungsörn har observerats vid 29 tillfällen men inga kända häckningar finns inom området.

Fiskgjuse har observerats vid 52 tillfällen men inga konstaterade häckningar.

Bivråk har observerats vid 41 tillfällen då förbiflygande individer noterats.

Fjällvråk har observerats vid 10 tillfällen med sträckande individer.

Duvhök har observerats vid 34 tillfällen men inga observationer är inrapporterade med häckningskriterier.

Pilgrimsfalk är observerad vid 7 tillfällen.

Röd glada respektive Brun glada är observerade vid 3 tillfällen.

3.2 Observationer av skogshöns

Tjäder har observerats vid 112 tillfällen inom utredningsområdet. Det finns ett flertal observationer vid Skissklack i november 2021 samt vid Uvberget i maj 2023. I övrigt finns enstaka spridda observationer längs med planerade ledningssträckor.

Orre har rapporterats vid 51 tillfällen. Även för orre är observationerna i stort sett gjorda i samband med andra inventeringar vid Skisslack 2021 och runt Lussiberget/Uvberget 2023.

Järpe är noterad vid 26 tillfällen antingen vid Skisslack vid inventering 2021 eller söder om Leren.

3.3 Observationer av ugglor

Berguv har observerats 2 ggr senast 2015.

Lappuggla är observerad totalt 6 ggr, senast vid Skisslack 2021.

Hornuggla har observerats ett tiotal gånger spritt inom området.

Pärluggla har observerats vid Lilla Ålsjön.

Slaguggla är observerad vid 12 tillfällen.

3.4 Observationer av lommar

Smålom är observerad vid 87 tillfällen och är regelbundet noterade inom de flesta sjöar och tjärn inom området.

Storlom är observerad 288 gånger och finns från Lilla och Stora Ålsjön, Leren, Gäddtjärnen, Mellsjön och Trolltjärnen m fl sjöar inom området.

3.5 Observationer av övriga hänsynskrävande arter

Av övriga artfynd som hamnar i någon av de hänsynskrävande kategorierna och som eventuellt kan påverkas av anläggning av kraftledningar så förekommer sångsvan allmänt i sjöarna samt att hackspettar som tretåig hackspett och spillkråka förekommer inom området.

4 Fortsatt utredningsbehov

Utredningsområdet täcker in ett stort område med sjöar och tjärn samt myrmarker som tjäna som häckningsområden för en lång rad fåglar där några är extra hänsynskrävande.

Naturvårdsverket anger 18 arter som särskilt hänsynskrävande vid byggnation av elnät (Naturvårdsverket 2023) och av dessa är 17 rapporterade från utredningsområdet, dock är ingen av arterna rapporterade med häckningskriterier. För många observerade arter är antalet observationer genom åren fåtaliga vilket indikerar att fågelskådare inte besöker området frekvent. De flesta recenta observationer är gjorda i samband med de inventeringar som är gjorda inför andra exploateringsprojekt i området eller i områdets närhet.

4.1 Örnar

De observationer av kungsörn som gjorts genom åren indikerar att det finns revir någonstans i närheten, det finns dock inga kända kungsörnsrevir inom utredningsområdet. En spelflyktsinventering kan motiveras.

4.2 Övriga rovfåglar

Sporadiska observationer av duvhök, pilgrimsfalk, röd och brun glada samt mer frekventa observationer av fiskgjuse indikerar att arterna förekommer i området. Det finns dock inga indikationer på häckning.

4.3 Skogshöns

Det finns inga inrapporterade spelplatser inom området men mängden observationer indikerar att tjäder, orre och järpe är relativt vanligt förekommande. En hönsfågelinventering är nödvändig för att uppfylla kunskapskravet.

4.4 Lommar

Inom utredningsområdet och längs med tänkt kraftledningssträckning finns flera mindre tjärn och sjöar som kan vara häckningsmiljöer för smålom. Då ledningen sannolikt hamnar inom 200 m från några av dessa mindre tjärn är det nödvändigt att göra en lominventering.

4.5 Ugglor

Ugglor förekommer inom utredningsområdet. En inventering av ugglor kan påvisa okända häckningar men sannolikt tillför en uggleinventering lite information då de är svårinventerade. Skyddsåtgärder genom att undvika avverkning under häckningstid är sannolikt effektivt för att undvika påverkan på ugglor.

4.6 Övriga artgrupper

Ett flertal rödlistade fåglar förekommer inom området. En allmän fågelinventering kan bättra på kunskapsläget.

5 Slutsatser

Området är troligen inte väl frekventerat av fågelskådare. För att bättra på kunskapsläget finns ett inventeringsbehov av spelflykt av örn, skogshöns och lommar. En allmän fågelinventering bedöms inte behöva genomföras.

6 Referenser

Birdlife Sverige. Regionalkommité Västmanland. <https://vof.birdlife.se/grupper-och-natverk/regionala-rapportkommitten/hackningskriterier-pa-artportalen/>

Gärdenfors, U. (2000) Hur rödlistas arter? Manual och riktlinjer. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Ottvall, R., Edenius, L., Elmberg J., Engström H., Green, M., Holmqvist, N., Lindström, Å., Tjernberg, M. & Pärt, T. (2008). Populationstrender för fågelarter som häckar i Sverige. Naturvårdsverket. Rapport 5813.

Ottvall, R. & Green, M. (2020). Kraftledningars påverkan på fåglar – en syntesrapport. Rapport, Lunds universitet, 2020-02-18.

Naturvårdsverket (2023). Vägledning om elnätens påverkan på fåglar. Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket Nv-04718-22 och Skogsstyrelsen 2022/1756. (2022). Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma tolkning av förändringarna i 4 § artskyddsförordningen om fridlysning av fåglar i samband med skogsbruk.

Skogsstyrelsen (2014). Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen. SKSFS 2011:7. Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen (2023). Skogsvårdslagstiftningen. Gällande regler 1 sep 2022.

Skogsstyrelsen. (2016) Vägledning för hänsyn till fåglar. Skogsstyrelsen.

SLU Artdatabanken (2024). Artfakta. 2025-10-01.

SLU Artdatabanken (2024). Artuttag. 2025-10-01.

SLU Artdatabanken (2024). Artuttag skyddsklassade arter. 2025-10-01.

SLU Artdatabanken. (2020). Rödlistade arter i Sverige. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Svensk Författningssamling. Artskyddsförordning (2007:845)